

PGW SOM SAMHÄLLSKRITIKER

Wodehouse, en samhällskritiker? Inte det första man kommer att tänka på även om det ibland har sagts att hans skildringar av den engelska överklassen skulle vara en svidande satir.

Det förekommer en hel del brottsliga aktiviteter, eller åtminstone försök till sådana, i den Wodehouseska världen, kidnappning, kassaskåpskupper, stölder och bedrägerier. De brott som utförs av yrkesförbrytare lyckas aldrig, men brottslingarna kommer oftast undan. Bland de mer prominenta märks herrskapen Carlisle och Molloy, kassaskåpsöppnaren och deltidsrånaren ”Soup” Slattery för att inte tala om Alexander ”Chimp” Twist. De är dock alla rätt oförargliga typer, exempelvis slutar Slattery’s försök att råna mr Gedge i *Hot Water* med att han istället ger denne pengar. Tjuvarna Ernest och Harold vars lilla fest i Osbert Mulliner’s hem slutar med att de slår varandra medvetlösa (*The Ordeal of Osbert Mulliner, Mr Mulliner Speaking*) är ett annat exempel.

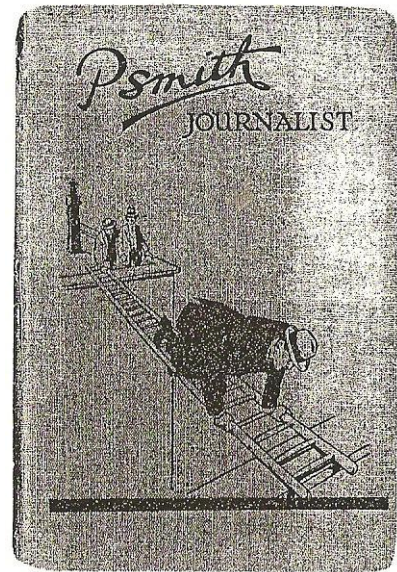
Mer kallhamrad verkar boven i *The Mixer (The Man with Two Left Feet, 1914)* vara. Han tuktar en hund till att inte skälla när mannen kommer in genom fönstret på natten för att sedan sälja den som vakthund. Självklart misslyckas komplotten och den här boven åker faktiskt fast.

Det tycks genomgående vara hårdare tag i de tidigare verken. I den 1910 utgivna *A Gentleman of Leisure* får vi en inblick i korrruptionen inom New Yorks poliskår och samspelet mellan tjuv och polis i staden. Detta skrevs alltså två år innan det här nedan skildrade kompanjonskapet mellan Rosenthal och polislöjtnanten Becker avslöjades. Notabelt är också att tjuven Spike Mullins tänker sadla om och bli politiker, han räknar med god hjälp från sin bror som är kommunalpamp. Hjälten här är en engelsk journalist, Jimmy Pitt, som förälskat sig i polischefens dotter.

Den för mig, och säkert för de flesta, okända *The Gem Collector* verkar vara en förstudie till *A Gentleman of Leisure*, hjälten är också här en engelsman men med ett förflutet som en synnerligen framgångsrik yrkesförbrytare i New York och nu är han en mycket aktad person i den engelska societeten. Kanske tyckte författaren att det var väl magstarkt med en sådan person i huvudrollen och skrev därför om den. *The Gem Collector* finns inte upptagen i vare sig Jasen’s, Donaldson’s eller McCrum’s förteckningar över Wodehouse’s verk men den publicerades i *Ainslee’s Magazine* i dec 1909. Det var Bengt Malmberg som letade upp den och gav mig ett exemplar. I båda verken heter polischefen McEachern och han har skapat sig en förmögenhet genom sitt ämbete, först i blygsam skala som vanlig konstapel, där han fick ihop 3000 dollar för att köpa sin sergentgrad. Därifrån kom han snart upp i de 15000 dollar som en chefstjänst kostade i mutor till ansvariga politiker i staden. Sedan låg vägen öppen till de stora pengarna. Detta var ingen produkt av författarens fantasi, det var ett rakt återgivande av verkligheten. I Asbury’s *The Gangs of New York* berättas hur en Captain Creedon i slutet av 1890-talet hade betalat just 15000 dollar för sin befordran. Man kan förstå Spike Mullins när han klagar över sin kortväxthet; ”*Bad t’ing for me, Mr Chames. If I’d been taller I’d have stood for being a New York cop, and bin buying a brownstone house on Fifth Avenue by this. It’s de cops makes the big money in old Manhattan, dat’s who it is.*” Här behandlas ju ett nog så allvarligt samhällsproblem, dock utan alltför stor upprördhet.

I *Psmith Journalist*, 1915, visar han ett helt annat engagemang i skildringen av New Yorks gangstervärld och framför allt när han beskriver de eländiga förhållandena i stadens slumkvarter och hyreshajarnas framfart. Här finns en vrede som inte syns i något annat sammanhang. Redan förordet slår an en för Wodehouse ovanlig ton och är värt att återge i sin helhet;

"The conditions of life in New York are so different from those of London that a story of this kind calls for a little explanation. There are several million inhabitants of New York. Not all of them eke out a precarious livelihood by murdering one another, but there is a definite section of the population which murders - not casually, on the spur of the moment, but on definitely commercial lines at so many dollars per murder. The "gangs" of New York exist in fact, I have not invented them. Most of the incidents in this story are based on actual happenings. The Rosenthal case, where four men, headed by a genial individual calling himself "Gyp the Blood" shot a fellow-citizen in cold blood in a spot as public and fashionable as Piccadilly Circus and escaped in a motor-car, made such a stir a few years ago that the noise of it was heard all over the world and not, as is generally the case with the doings of the gangs, in New York only. Rosenthal cases on a smaller and less sensational scale are frequent occurrences on Manhattan Island. It was the prominence of the victim rather than the unusual nature of the occurrence that excited the New York press. Most gang victims get a quarter of a column in small type.

P. G. WODEHOUSE *New York, 1915*"

Mordet på Herman Rosenthal finns utförligt beskrivet i *The Gangs of New York*. Han drev en spelhåla tillsammans med polislöjtnant Charles Becker, som lämpligt nog var chef för the Gambling Squad. Det skar sig dock mellan dem och Rosenthal avslöjade deras samröre och att Becker fick 20 % av spelvinsterna. Den 15 juli 1912 hade Rosenthal suttit i förhör hos distriktsåklagaren hela dagen, sent på kvällen gick han ut för att äta, efter en stund blev han utlockad på gatan och mördades exakt som Wodehouse beskrev det. Förutom "Gyp the Blood" och hans kumpaner avrättades även Becker såsom varande anstiftare till mordet.

Gangsterligorna i New York har en lång tradition bakom sig, enligt Asbury kom redan omkring 1825 Forty Thieves som det första gänget med en klart hierarkisk struktur. Senare uppstod andra gäng som Shirt Tails, Dead Rabbits och Plug Uglies, det sistnämnda var en samling storvuxna irländare. Under 1840-talet och framåt förekom regelrätta gängkrig som det krävdes stora insatser av Nationalgardet och den reguljära armén för att få bukt med.

Under en promenad råkar Psmith och Mike Jackson förrira sig in i ett av New Yorks slumkvarter. Så här beskrivs det; *"It was indeed a repellent neighbourhood in which they had arrived. The New York slum stands in a class of its own. It is unique. The height of the houses and the narrowness of the streets seem to condense its unpleasantness. All the smells and noises, which are many and varied, are penned up in a sort of canyon, and gain in vehemence from the fact. The masses of dirty clothes hanging from the fire-escapes increase the depression.."* ... *"He had constructed the room without a window of any sort whatsoever. There was a square opening in the door. Through this, it was to be presumed, the entire stock of air used by the occupants was supposed to come."*

Billy Windsor redogör för vilka lagar som gäller för hyreshus och hur de kan kringgå. Han fortsätter sedan; *"Then there's another thing. You can't get hold of the man who's really responsible, unless you're prepared to spend thousands ferreting out evidence. The land belongs in the first place to some corporation*

or other. They lease it to a lessee. When there's a fuss, they say they aren't responsible, it's up to the lessee. And he lies so low that you can't find out who he is."

Psmith är skakad av vad han sett; *"It was not Psmith's habit, when he felt deeply on any subject, to exhibit his feelings; and this matter of the tenements had hit him harder than any one who did not know him intimately would have imagined."* Och lite längre ner på samma sida; *"But this tenement business was different. Here he had touched the realities."*

Billy Windsor är redaktör för *Cosy Moments*, Psmith utser sig själv till hans medredaktör och skriver i rask takt en serie avslöjande reportage om de vidriga förhållandena i dessa bostäder. Hyreshajen blir naturligtvis irriterad, försöker först köpa tidningens tystnad men när det misslyckas kopplas den undre världen in och det "läggs ut kontrakt" på redaktörerna.

Anbudet hade först gått till New Yorks ledande gangster, Bat Jarvis, som dock tackade nej eftersom han stod i tacksamhetsskuld till tidningen efter att springpojken räddat en av Jarvis 23 katter undan några huliganer. Ett annat gäng åtog sig då kontraktet, den första attacken på öppen gata misslyckades då våra hjältar hade boxaren Kid Brady på sin sida. Skottlossning utbröt, Brady fick ena örsnibben bortskjuten och Psmith's fina hatt förstördes. Ledaren för gänget, Jack Repetto blev faktiskt arresterad men släpptes snabbt sedan flera av hans kumpaner falskeligen intygat att han befunnit sig på ett helt annat ställe vid den aktuella tidpunkten. Detta var gängse praxis och inte något som Wodehouse behövde hitta på.

Förebilden till Bat Jarvis var Monk Eastman som under slutet av 1890-talet och fram till 1904 var den störste gangsterledaren. Precis som Jarvis hade han en djuraffär, inte med 23 utan med över hundra katter och flera hundra papegojor. Eastman deltar inte själv i bokens intriger men omnämns i kapitel XVII som ytterligare ett exempel på korrruptionen inom rättsväsendet; *"He was arrested dozens of times, but he always got off. Do you know what he said once, when they pulled him for thugging a fellow out in New Jersey?"*

"I fear not, Comrade Windsor. Tell me all."

"He said. 'You're arresting me, huh? Say, you want to look where you're goin'; I cut some ice in this town. I made half the big politicians in New York!' That's what he said."

Till slut hade politikerna dock fått nog av Eastman och lät honom 1904 bli dömd för ett rån till 10 år på Sing Sing.

Kampen hårdnar, tidningsbud blir överfallna och svårt misshandlade. Psmith och Windsor beslutar sig därför för att försöka pressa hyresindrivaren att avslöja husägarens identitet.

Repetto's gäng dyker upp och situationen blir mycket hotfull, springpojken Maloney lyckas smita iväg och begära undsättning av Dude Dawsons gäng, som för tillfället befinner sig i krig med Repetto. Vild skottlossning utbryter, våra hjältar undkommer och har även fått fram husägarens identitet och det visar sig vara en av stadens mer framstående medborgare; *"Stewart Waring is running for City Alderman. He's one of the biggest men in New York!"*

"He's one of the bosses. He used to be Commissioner of Buildings for the city."

"Commissioner of Buildings? What exactly did that let him in for?"

"It let him in for a lot of graft."

"How was that?"

"Oh, he took it off the contractors. Shut his eyes and held out his hands when they ran up the rotten buildings that a strong breeze would have knocked down, and places like that Pleasant Street hole without any ventilation."

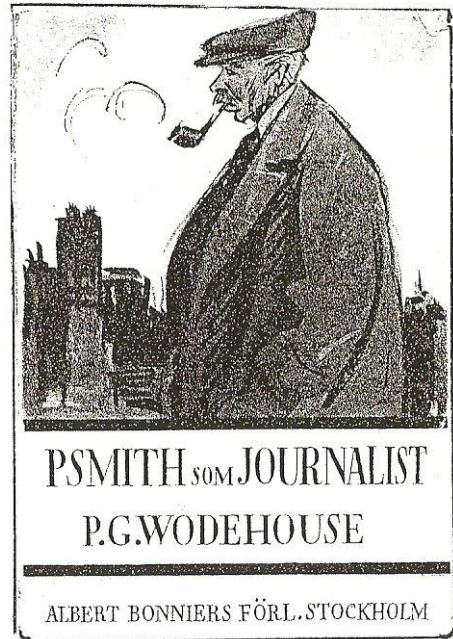
Han blev dock tvungen lämna detta lukrativa ämbete sedan en nybyggd music-hall rasat ihop redan den tredje kvällen och dödat hälften av publiken. Låg lågt ett par år men var nu åter i offentligheten som om ingenting hänt.

"Why is he so set on becoming an Alderman," inquired Psmith.

"There's a lot of graft to being an Alderman," explained Billy.

Ett sista försök att tysta Psmith genom att i bästa gangsterstil "take him for a ride" misslyckas och Waring tvingas nu betala 5000 dollar för upprustning av Pleasant Street plus tre dollar till en ny hatt åt Psmith.

Här har vi alltså några exempel från tiden omkring 1910, *Psmith Journalist* gick först som följetong i *The Captain* från 1909 innan den kom ut i bokform 1915, på ett helt annat samhällsengagemang än vad som brukar förknippas med Wodehouses författarskap.

Han beskriver på ett i alla detaljer helt korrekt sätt den utbredda korruptionen inom New Yorks poliskår, inom dess rättsväsende och bland stadens ledande politiker, samt det intima samspelet med gangstervärlden och alla dessa parters ömsesidiga beroende av varandra. Här är förbrytarna på riktigt, sådana som skulle äta Oily Carlisle och Chimp Twist till frukost. Han beskriver förhållandena i stadens slumkvarter med en vrede som jag inte kunnat återfinna i något annat av hans verk. Vi befinner oss här mycket långt ifrån Blandings Castle och Drönarklubben.

Att han låter Psmith formulera sig på sitt vanliga, oefterhärmliga sätt förtar på intet vis skärpan i hans kritik även om McCrum i sin biografi anser att; *"his ambition for social satire is thwarted by the innocence of his vision, his distaste for violence and the reluctance, as he would put it later, to go `right deep down into life....not caring a damn`."* Det äger nog sin riktighet beträffande det fortsatta författarskapet, men inte här.